

ämnet och vid slutet af hvarje termin eller läsår. Terminens pensum borde indelas i månadskurser och hvarje sådan repeteras.

3. Om väckande och utbildande af barnens sinne för aktsamhet om egna och andras saker samt för sparsamhet. Som medel rekommenderades: att inpregla hos barnen, att allt kostar pengar; att deras fattiga föräldrar ofta ha svårt att skaffa nytt i stället för det förstörda; att läraren stundom låter barnen ersätta någon småsak, som de förstört (detta dock med urskiljning); att barnen tillses hålla sina saker snygga och ha allt i sina gömmor i god ordning.

Till styrelseledamöter i kretsforeningen för nästa år valdes hrr C. Olsson, J. Törnblom, A. Pettersson och A. Björkman, alla i Eskilstuna, samt hr A. Törnblom, Årila. Hos den sistnämde kommer också, efter hans vänliga inbjudan, nästa möte att hållas i början af juni.

Literatur.

Geografisk atlas för allmänna läroverken af dr *Magnus Roth*. (Roths skolatlas nr 1) Stockholm, A. V. Carlsons förlag. Tryckt å Generalstabens litografiska anstalt. Pris: häft. 4 kronor.

Det är ingen lätt uppgift, som tidens fordringar ställer på skolkartograferna. Det gäller härvid att tjena ej mindre än fyra herrar: den geografiska troheten, pedagogiken, tekniken i utförandet och — priset. Om ock problemets lösning »till allmän belåtenhet» fortfarande är en framtidsuppgift, så måste dock medgifvas, att jättsteg tagas mot målet, för så vidt detta kan anses möjligt att fullt uppnå.

Den kinkigaste uppgiften icke blott för »kartsammanplockarne» utan äfven för de verkliga geograferna ha vi funnit vara åstadkommande af något dugligt och konsekvent i hvad rör det pedagogiska. I det föreliggande arbetet är *en* af de kartpedagogiska frågorna löst på det enda sunda sättet — och det derutinnan, att jorden fått vara sådan hon är i fysiskt hänseende, och den politiska situationen blott tillåtits spinna ett nät af röda trådar öfver land och haf. Den allt mera klarande öfvertygelsen om, att en höjdkurva kan vara af minst lika så stort intresse som en ofta mycket tillfällig riksgräns, har här vunnit fullt uttryck — ett pedagogiskt drag, som vi hoppas skall göra sitt till för att fullständigt krossa den »politiska» geografisens onaturliga herravälde.

Hvad rör den rent geografiska och tekniska sidan af det i fråga varande kartverket, så kunde vara både mycket och litet att säga derom. Anordningen är: grönt lågland (till 100 meter) och gult högländ (öfver 200 meter) med »mellanbygden» (100—200 meter) i en grönvit, fullt i ögonen fallande färgton. Öfver dessa af skarpa höjdkurvor begränsade regioner resa sig berg och skarpare stigningar med den vanliga bruna streckningen, och denna här utförd på sådant sätt, att den i många fall nästan till illusion åskåd-

liggör landets höjdförhållanden och bergmassornas resning. Noggrannheten synes i detta fall ej hafva någon annan gräns än den alltid oundvikliga — skalans litenhet.

Till följd af kartografens detaljarbete synas kartorna i hvad rör det orografiska i någon mån öfverlastade, och detta skulle nu kunna anses som ett pedagogiskt fel, men härvid är att märka, att de alumnerna, för hvilka kartorna äro afsedda, böra ega utveckling och öga nog för att reda den vid första anblicken något trassliga härfran.

Hvad namn beträffar äro af sådana upptagna just så många, som kunna anses deraf förtjente, och ej fler, och bidrager frånvaron af för mycket i detta afseende ej litet till att göra kartorna tydliga och tilltalande.

Hvad vi skulle vilja anmärka är den stundom rätt stora otydligheten i namnteckning å bergsområdena; se t. ex. kartan öfver Schweiz. Detta vållar väl besvär för lärjungen, men är dess bättre mycket sällsynt i kartverket. Ett eller annat geografiskt missöde — ifall detta ord tillåtes — kan man väl aldrig undvika. Så har Pe-kiangs och Si-kiangs sammanflöde misslyckats, i synnerhet på öfversigtskartan öfver Asien. Inkonsequensen förorsakar bryderi hos den forskande lärjungen, som alltid måste upptäcka den, då en så bekant ort som Kanton ligger i deltat.

Genom Roths skolatlas nr 1 har vår skolliteratur riktats med ett verkligt godt kartverk. Och vi tveka så mycket mindre att rekommendera det samma, som det utan tvifvel är det bästa vi för närvarande ega. Mot priset synes oss i betraktande af arbetets beskaffenhet intet vara att anmärka.

Exempelsamling för skriftlig räkning.

I enlighet med normalplanen för undervisningen i folkskolor och småskolor, utarbetad och metodiskt ordnad af *Håkan Ohlsson* och *A. Celander*. C. V. K. Gleerups förlag. Fem häften å resp. 15, 20, 25, 30 och 30 öre. Lund 1880—1882.

Arbetet, hvares femte häfte utkom förlidet år, är enligt titeln nästan uteslutande en exempelsamling, afsedd för skriftlig räkning. Exempler äro till en stor del de samma, som förekomma i den af samma författare omarbetade Pihlstrands lärobok i räknekonsten. Den stora och till innehållet mångsidiga exempelsamlingen synes i allmänhet vara på ett ganska tillfredsställande sätt ordnad. Antalet exempel uppgår till omkring 5,000.

Egendomligt för detta arbete är, att likartade exempel med en viss omsorg blifvit sammanförda i grupper. Som anmärkning gäller detta hufvudsakligen femte häftet. Der förekommer sålunda ett 40-tal exempel med öfverskrift »Procenten sökes», en annan grupp under öfverskriften »Tiden sökes», vidare »Begynnelsekapitalet sökes», »Slutkapitalet sökes» o. s. v. Med en i denna mening så långt drifven systematisering löper man fara att göra eleverna till riktiga konstmakare i räknefrågors lösning, utan att tankekraften och omdö-

met vid hvarje nytt exempel får nytt tillfälle till förståndsutvecklande verksamhet. Gerna medgifva vi att en dylik gruppering till och med är nödvändig, men då blott så länge, till dess de omhandlade begreppen kunna anses fullt klargjorda.

Exemplen i denna lärobok äro i allmänhet af omvexlande och allmännyttigt innehåll, hvadan boken — med urskiljning använd — torde kunna intaga ett framstående rum i vår aritmetiska lärobokslitteratur.

—m.

Lärobok i aritmetik. Till skolornas tjänst utgifven af *P. A. Siljeström*. Med författarens tillstånd delvis omarbetad och för metersystemet lämpad af *Mac Berlin*, lektor vid Jönköpings högre allmänna läroverk. Stereotypad upplaga. Stockholm 1883. P. A. Norstedt & söners förlag. Pris: inbunden 1 kr. 50 öre.

Utom de fyra räknesätten med hela tal och bråk jemte exempelsamlingar för deras tillämpning på ränte-, rabatts- och bolags- med flere slag af räknefrågor, innehåller arbetet ett särskildt kapitel om digniteter och rötter samt logaritmer. Härjemte har vid bokens slut intagits några exempel för eqvationsräkning samt en större samling geometriska och fysiska problem.

Den väsentligaste omarbetningen af den äldre upplagan består deri, att de hittills gällande sorterna blifvit utbytta mot metersorter. I öfrigt synes den äldre upplagans såväl förtjenster som brister återfinnas i den nya i det närmaste oförändrade.

Utgår man från den grundsatsen, att läroboken med afseende på öfningarnas innehåll och anordning bör vara ett uttryck för läroämnet metodiska behandling, torde föreliggande arbete ej till fullo motsvara vår tids anspråk. Liksom i författarens mindre, till folkskolornas tjänst utarbetade, lärobok i ämnet är äfven här de särskilda räknesättens inlärande hufvudsakligen bygd på abstrakta exempel. Bland de för öfrigt ganska rikhaltiga exempelgrupperna för inlärande af de fyra räknesätten i decimalbråk och allmänna bråk förekommer icke ett enda i egentlig mening konkret exempel.

Inom det stora antalet tillämpningsexempel träffar man ej alltid den systematiska anordning, som icke blott till någon del ersätter lärarens omedelbara handledning, utan äfven kan verka som en eggelse till sjelfverksamhet. Derjemte bör anmärkas, att många af exemplen redan i början af tillämpningsöfningarna äro af den invecklade och svårlösta beskaffenhet, att de nödvändigt kräva lärarens ingripande, der han borde förhålla sig mera passiv.

Af praktiska skäl torde läran om decimalbråk fått sin plats omedelbart efter hela tal; men att döma af den förklaringsgrund för decimalbråkens uppkomst och beteckning, författaren använder, hade de helst bort utgöra fortsättning till läran om allmänna bråk. Åtskilliga anmärkningar i fråga om arbetets detaljer må här utlemnas.

Vi hafva med ofvanstående ingalunda

velat förringa arbetets i flere afseenden ganska beaktansvärda förtjenster. Det var kanske på sin tid en bambrytare på detta undervisningsområde, särskildt hvad angår den första undervisningen. De betydande exempelsamlingarna äro af ett mångsidigt och öfriga kunskapsområden belysande innehåll, hvadan deras genomgående icke bör förfela att verka både undervisande och uppfostrande, åtminstone på elever med den rika begåfning, att icke exempelvis svåröslighet verkar nedslående och förslående. Nekas kan emellertid icke, att flere bland de öfriga under senare åren utgifna läroböckerna i aritmetik synas hafva tagit försprånget, särskildt beträffande ämnets metodiska behandling. —m.

Kyrkohistorisk läsebok för läroverkens högre klasser. Utgifven af *U. L. Ullman*, teol. dr och lektor i Göteborg, N. P. Pehrssons förlag. 1883. Pris: 3 kr. 25 öre.

Om i allmänhet den historiska kunskapen lättare inhämtas genom läseböcker än genom sammanträngda läroböcker, så eger nu nämnda läsebok dessutom förtjensten att erbjuda ett synnerligen godt urval af lyckligt funna yttranden utaf framstående historiska personligheter, små episoder ur deras lif och verksamhet, alla af beskaffenhet att träffande karakterisera den eller dem, de röra. Genom sådana små inlägg bygges en stomme, kring hvilken den öfriga historiska berättelsen nätt och ledigt, lik en genomskinlig väfnad sluter sig.

Hvilket mäktigt inflytande denna form för meddelande och inhemtande af historiskt vetande utöfvar behöfver ej påpekas för den, som i ämnet eger någon erfarenhet vare sig såsom lärare eller lärjunge. Den skisserade framställningen står städse såsom en sufflör vid sidan och utgör ett godt stöd för minnet.

För den, som önskar inhemta det vigtigaste af den kyrkohistoriska vetenskapen i öferskådligt sammanhang, bör dr *Ullmans* bok blifva en kär acquisition, helst förf. synes hafva varit särdeles lycklig i valet af det, som kan anses vara epokgörande inom kyrkan eller eljes af beskaffenhet att karakterisera tidskiften eller personer inom henne.

Om än boken är för omfattande att kunna införas i folkskolan, bör hon dock blifva af stort gagn för den undervisare i folkskolan, som behjertar det gamla ordspråket: »den sjelf har riktigt lärt kan riktigt lära andra». Sparsamhet i data, men desto större rikedom i fakta i förening med ett rent och populärt språk äro förtjenster, som, andra att förtiga, böra betinga åt boken en välförtjent spridning.

Ante.

Lärarens vrede, som gifver sig luft i förebräelser och bestraffningar, kan icke, om den ofta framträder, undgå att framkalla ett barnens aflägsnande, medan barnets harm och vresighet icke undgår att försvaga den tillgifvenhet, det byser för sin lärare.

H. Spencer.

En framstående och nitisk skolman har nu bortgått ur tiden. Natten till den 18 d:s afled nämligen i Kalmar den kände läroboksförfattaren, f. d. rektor Oskar Elis Leonard Dahm.

Född 1812 i Arby församling, inom Kalmar län, hvarest fadern då var komminister, blef Dahm student 1829 och promoverades 1836 till fil. doktor. Samma år blef han kollega vid apologetiskolan i Kalmar. Då omedelbart efter 1842 års skolstadga ett folkskollärareseminarium inrättades i Kalmar, blef D. denna läroanstalts första föreståndare. Denna befattning bibehöll han dock blott till slutet af höstterminen 1843.

Från 1844 var D. t. f. rektor och från 1847 ordinarie rektor vid Kalmar lärdomsskola. Under åren 1849—1851, då gymnasiet och skolan förenades till ett läroverk, organiserade han detta enligt grundsatsen om fri läsning och flyttning. Då D. 1852 lemnade rektorsbefattningen skedde en återgång till klassläsningsystemet. Som lärare stod D. kvar till 1877, då han efter begärdt och erhållet afsked lemnade det läroverk, han genom sitt lefvande intresse och sina ovanligt lyckliga undervisningsgåfvor i betydlig mån gagnat.

Under de strider, som på 1840-talet utkämpades rörande elementarläroverkens organisation, stod — heter det i *Nordisk Familjebok* — Dahm på deras sida, som yrkade studentexamens förläggande till läroverken, gymnasiernas borttagande, ämnesläsning införande samt fri flyttning och en omfattande tillämpning af Geijers mening, att de döda språken böra »maka åt sig». Redan som lärare i apologetiskolan lemnade han undervisning i fysik och kemi samt hade redan då lärjungar, som kunde redogöra för oorganisk kemi efter *Stöckhardts* kemiskola. Sedan genom en vid 1856—1858 års riksdag företagen ändring i riksdagsordningen äfven andra än borgare förklarats valbara till riksdagsmän för städerna, var rektor Dahm *den förste skolman*, som utsågs till ledamot af borgareståndet. I egenskap af representant för Kalmar stad bevistade han riksdagarna 1859—1860 samt 1862—1863. Riksdagarna 1867—72 var han ledamot af andra och från 1873 af första kammaren.

Trogen sina första pedagogiska åsikter har Dahm, vid de ofta återkommande tvisterna rörande klassiska och reala skolor, flera gånger såväl i andra som i första kammaren uttalat den åsikten, att realskolan är framtidens skola, men att hon ej kan få den plats henne tillkommer, förrän latin och grekiska upphöra att vara tvångsämnen i akademiska examina.

Den svenska undervisningslitteraturen har af Dahm riktats med flera på sin tid synnerligt värdefulla arbeten, hvilka utmärka

sig genom en åskådlig, liflig och behaglig framställning. De flesta af dessa arbeten hafva utkommit i flera upplagor. Vi nämna här: *Allmän geografi, försök till lärobok för skolans lägsta klasser* (1843; har utgått i tolf upplagor); *Allmän öfversigt af verdensdelarne samt Europas politiska indelning* (1860); *Geografi för elementarskolor med kartor och träsnitt* (1858; har utgått i åtta upplagor); *Atlas för folkskolor* (1866); *Sveriges historia för skolans lägre klasser* (1842; femtonde upplagan 1875); *Allmänna historien* (1847); *Lärobok i naturkunnigheten för folkskolor* (1850); *Några drag ur svenska bildningsanstaltarnas historia* (1846); *Skolmästar-konst* (1846).

»Collega Scholæ Hr Mag. O. E. L. Dahm» blef den 27 december 1847 inskrifven såsom medlem nr 11 i den i sydöstra Skåne stiftade Borby folkskollära-förening, den äldsta förening af detta slag i riket. Några månader förut hade han af nämnda förening erhållit en tacksamhets-adress för sin nyss utgifna »Skolmästar-konst», ett arbete om 291 sidor, afsedt — som författaren säger — »att bringa folkskolan i någorlunda ordnad form» och ämnad till ledtråd vid undervisningen på folkskollärareseminarier.

När barnet bygger sina hus i sanden, när det söker hämma bäckens lopp, när det klättrar upp till fogelns bo, när det jagar den glänsande skalbaggen, när det kastar bollen med stark fart genom luften, när det går vid bråddjupets rand, när det med hurtigt mod bestiger den höga klippan, när det täflar med kamraterna i springning och hoppning, när det stormar mot snöfästningen, som försvaras af den fiendtliga hären, när det kläder sina dockor och låter dessa lefva människornas lif, ja, när det ligger hela timmar under skogens hvalf och lyssnar till dess susning — samlar det iakttagelser och erfarenheter, skapar och tänker det, och under denna verksamhet lär det känna sig sjelft och de yttre tingen samt förvärfvar sålunda bildning på vägar, som ingen skolbok kan lära, och ingen skolplan kan schematisera.

Karl Kastman.

Det gifves lärare, som i ovist nit med till despotism gränsande stränghet bemöta barnen, som med ytterlig härdhet straffa äfven sådana förseelser, som härflyta af barnligt oförstånd, och som sedan klaga öfver brist på kärlek hos barnen, icke betänkande, att de sjelfva äro skulden härtill. Lärjungen kan icke älska läraren, om ej denne först älskar honom.

Var nöjd med måttliga behandlingssätt och måttliga resultat. Betänk, att en högre sedlighet likasom en högre intelligens uppnås genom långsam tillväxt, och då skall du hafva tålmod med de ofullkomligheter, ditt barn ådagalägger.

H. Spencer.